

УКРАЇНЬКА
РОБІТНИЧА
ШКОЛА

БУКВАР

і

Перша Читанка

ВИДАННЯ
Союзу Українських Робітничих Організацій
в Сполучених Державах.

Нес Порк, Н. П.
1925.

PRINTED IN U. S. A.

Друкарсько-Видавнича Спілка "Робітник"
15 East 8rd Street, New York, N. Y.

УКРАЇНСЬКА РОБІТНИЧА
ШКОЛА

БУКВАР
і
ПЕРША ЧИТАНКА

До вжитку в українських робітничих діточих школах
Північної Америки видано заходом Союзу
Українських Робітничих Організацій
в Сполучених Державах.

ЦІНА 30 ЦЕНТІВ.

Нью Йорк, Н. Я.
1925.

o, O.

o, O.

a, A, i, I, e, E.

a, A, i, I, e, E.

o, a, i, e.

i, o, e, a.

E, O, A, I

a, e, o, i,

e, i, a, o.

A, I, O, E.

у, У.   *и, И.*

у, У.   **и, И.**

а, э, и, і, у, о.

у, о, е, и, а, і,

О, И, А, У, У, Е.

О . Е . И . У . І . А .

й, Ё.   **й, Ё.**

ай, ій, ой, Ёой.

ий, ей, уй, ій.

Йой . Ай . Ей . Ой .

с, С.

с, С.

са, се, сі, ос, ус, ис.

о-са, о-си. Се оса.

**са, се, сі, су, со, си, ас, ес, іс,
ис, ос, ус. О-са. Се о-си.**

р, Р.

р, Р.

ри, ра, ро, ер, ір, ур.

ро-са, ри-са Роса.

**ре, рі, ру, ар, ор, ир, ро. Ри-са,
ру-ра, ро-са, сир, рій. Ри-суй!**

л, Л.

л, Л.

ли-си, лі-си, се-ло.

Ліс. Лиси у лісі.

ла, ло, ле, лу, ли, лі, ел, ул, іл.
ли-си, лис, лі-си, ліс, са-ло, си-
ла, лі-ра, ро-сіл, о-сли, о-сел, ор-
ли, о-рел, лій, у-лій, ла-сий, ли-
сий, о-лій.

Ласа оса. Лиси у лісі. Села.
У лісі роса. Соли сало. Соли-
ли сало і сир. Орали. Сила орла.
Рій ос у лісі.

м, М.

м, М.

му-ри, ма-ма, ми-са

Мама мила мису.

ми-ло, мо-ре, мі-ра, му-ли, ра-
ма, со-ло-ма, ма-сло, смо-ла, ре-
ме-сло, май, мій, ма-лий, сам, са-
мі, му-ри, мур, сім.

Мала міра. Ліси і села. Мули
і осли. Міримо мірами. Мірили
ліс. Мама мила раму. Умий мису!

Масло у мисі.

Сірий мур. Малий рій.

Орел у лісі. Мало соломи.

н, ъ.

н, н.

но-ра, са-ни, ра-но.

Нема сира ні масла.

но-си, ніс, си-ни, син, сі-но, ра-
ча, ма-ли-на, со-ло-ни-на, мли-
ни, млин, сон, сер-на, со-сна.

Нема ні солонини ні сала.

Олена несла малини. Малини
росли у лісі.

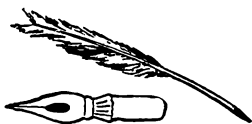
Ми носили соломі і сіно.

Мало сили у мене.

У норі лиси.

Мама мене рано умила.

Нарисуй сани!

п, П.

п, П.

пе-ро, по-ле, ли-па.

Писали на папері.

па-ра, пи-ла, рі-па, по-піл, пи-сар, серп, спи-на, пра-пор, пси, пес, мал-па, по-ра, пі-на, сно-пи, сніп, про-со.

Панас і Семен носили снопи.

Ми спали на соломі.

Мама рано прала.

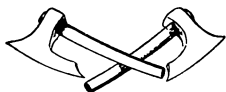
Принеси мамі мила!

Тато і сини поорали поле.

Писарі писали перами.

Не псуй пера і паперу!

т, М.

Т, Т.

то-по-ри, та-то, ма-ми.

Мато писали листа.

**тє-та, ло-па-та, си-ро-та, мо-
лот, рот, сто, мі-сто, ті-сто, ли-
сти, ліст, сто-ли, стіл, сто-па,
се-стра, три, стрий, міст.**

Тарас і Степан молотили.

Тета принесла нам малин.

Мати і сестри прали полотно.

Сосна росте просто.

У сироти нема ні тата ні мами.

г, Г.

г, Г.

гу-ли, но-га, го-ра.

Ганна пасе гуси.

го-ло-си, го-лос, ро-ги, ріг, пи-ро-ги, пи-ріг, гай, плу-ги, і-гла, гор-ло, гли-на, гар-ма-та, сні-ги, сніг, гро-ми, грім, грай.

Гарний голос у Петра.

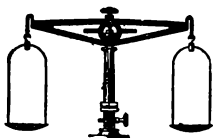
На горі горіли огні.

У літі гарно і тепло.

Орали поле плугами.

Гострили топори і пилу.

Помагайте сиротам!

в, В.

В, В.

ва-га, во-ли, ла-ва.

Влісі літали сови.

ви-ли, во-ро-на, ни-ва, па-ва,
мо-ва, о-ли-ва, ро-ви, рів, но-
ви-на, тра-ва, ве-сло, о-вес, сві-
тло, світ, ві-три, ві-тер, спів,
стовп, вов-на.

Вони орали волами ниву.

Вітер повалив тополі.

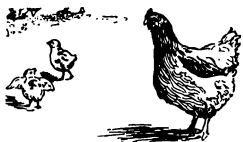
Мама варила пироги.

Ворог палив села і міста.

Ворони полетіли в гай.

Вставай, пора іти в поле!

Говори поволи і голосно!

к, К.

к, К.

ку-ри, ко-ні, ру-ка.

Косарі косили траву.

ко-ро-ва, ко-за, мо-ло-ко, на-ва,
му-ка, ко-ти, кіт, на-пу-ста, о-гі-
рок, ко-ле-со, ко-лі-но, рік, рак,
мак, ган, ві-кно. нит-ка.

Карпо купив карі коні.

Квасимо огірки і капусту.

Літаки літали високо.

Кругом міста високі гори.

Катерино, отвори вікно!

Америка — великий край.

д, Д.

д, Д.

до-ро-га, во-да, до-ми

Дерево росте в саді.

ді-ти, ді-до, ро-ди-на, ра-да, го-ди-на, до-ли-на, до-ло-то, го-род, го-лод, да-ру-нок, під-ло-га, две-рі, ді-ра, ін-дик, дим, дріт, мід, лід.

Діти дістали дарунки від діда.

Та дорога веде до ліса.

Данилко і Денис повернули до
дому.

На городі садили картоплі.

Доми у місті високі.

Подай мамі води! Давай скоро!

Сиди при столі спокійно!

Г, Б.

б, Б.

ба-ра-ни, го-лу-би.

Багаті і убогі.

ба-ба, бо-ро-да, бо-ро-на, бо-ло-то, не-бо, бе-ре-ги, су-бо-та, ро-бо-та, ро-бі-тник, бра-ти, брат, гри-би, гриб, ду-би, дуб.

Брати будували дім.

Береги ріки високі і стрімкі.

Роман і Богдан уловили багато риби.

Діти побігли до парку.

Не дармуйте, діти!

Треба ратувати бідного.

Добре роби, добре буде.

З. З.

з, з.

зі-ма, зу-би, зо-рі.

Зорі на синім небі.

за-ба-ва, за-лі-зо, зо-ло-то, му-
зи-ка, во-зи, віз, мо-роз, ро-зум,
о-бра-зи, о-браз, гар-буз, ра-
зом, за-раз, зав-тра.

Зелений дуб при дорозі.

Вони привезли з ліса дров.

В зімі поле вкрите снігами.

**Мости будовані зі заліза або з
дерева.**

**Зроби зараз, не відкладай на
завтра!**

Без муки нема науки.

ц, Ц.

ц, Ц.

ца-ти, ми-це, сон-це.

Цукор і мід солодки.

ци-на, ці-на, ціп, це-ра-та, о-цет,
це-гла, сер-це, цві-ти, цвіт, це-
мент, ци-ган, цар, ци-три-на,
міс-це, вів-ці, о-лів-ці, цент.

Цитрина і оцет квасні.

З цегли мурували стіну.

На весну дерева покриті білим
цвітом.

В зімі носимо рукавиці.

З цегли і цементу мурували
стіну.

Це добре, а це зле.

Робітники прогнали багато ца-
рів і цісарів.

ь, Ъ.

сь-гусь, вісь, Івась, ось.

сь — гусь, вісь, Івась, ось, письмо, просьба, американський.

ль — сіль, біль, ціль, цаль, коваль, рільник, корабель, король, сльоза. кільки?

нь — день, кінь, тіль, пень, осінь, вогонь, камінь, півень, тиждень, маленький.

ть — кість, гість, старість, молодість, батько, боротьба, учить, робить, кричить.

дь — мідь, лебідь, ведмідь, грудь, молодь, будь, будьте, радь, радьте.

зь — мазь, галузь, бузьок, низько, близько, французький.

ць — палець, олівець, кінець, талець, кравець, горнець, оселедець, молодець, борець, німецький.

л, Л.

ч, Ч.

ло-вен, ло-ло, о-лі.

Лутти спів птіток.

чо-ло-вік, ро-ди-чі, за-да-ча, чо-бо-ти, че-ре-ви-ки, у-чень, у-чи-тель, че-ре-да, ча-со-пис, чор-ни-ло, дів-чи-на, кач-ка, чи-сло, пле-чі, ніч, піч, чай.

Учитель учить дітей читати і писати.

Через міст ідемо часто на прогульку.

Мені купили нові черевики.

Чотири колеса у возі.

Будьте чемні і чесні!

Не чини кривди другому!

ш, Ш.

ш, Ш.

шап-ка, ши-ба, ло-ша.

Шануйте родичів.

шко-ла, ма-ши-на, па-ша, шкі-ра,
ша-тро, миш, гріш, гро-ші, шко-
да, шкло, шпиль-ка, швець, швач-
ка, шість.

Шиби у вікні зі шкла.

Миш робить велику шкоду.

Занеси листа на пошту!

Швачка шила сорочки.

Пашу звезли до шопи.

Школа — це місце науки.

Тарас Шевченко — наш най-
більший поет.

х, Х.

х, Х.

ха-ти, да-ти, го-рох.

Ходимо до школи.

ху-до-ба, му-ха, ву-хо, хор, по-рох, го-ріх, схо-ди, по-верх, хі-дник, хо-лод, хліб, хрін, міх, сміх, харч.

Худобу пасуть на пасовиску.

Хворих лічать лікарі.

Коли в хаті холодно, палимо в печах.

В убогих малі хати, у багатих великі палати.

Учитель хвалить пильних учнів.

Не стукай, коли йдеш по схо-дах.

ж , Ж

ж , Ж .

жа-ба, жи-то, ро-жа.

Житний хліб смагний.

жа-ло, жи-віт, оде-жа, ве-жа, но-
жи-ці, ніж, лож-ка, ліж-ко, книж-
ка, жо-ліб, жни-ва, жарт, жаль,
вуж, дер-жа-ва, жов-ні-ри.

Жаби пожиточні животини.

Книжки треба шанувати.

**Сполучені Держави і Канада ле-
жать у Північній Америці.**

**В городі ростуть червоні, жовті
і білі рожі.**

На столі лежать ножі і ложки.

Уважайте пильно в школі!

щ, Щ.

щ, Щ.

щу-ри, що-ка, щу-ка.

Щурів треба нищити.

ще-ти-на, щіт-ка, пу-ща, во-щи-на,
клі-щі, ла-со-щі, борщ, кущ,
ща-бель, хрущ.

Щур і миш — це шкідники.

Щітками чистимо одержу.

Учись щадити за молоду.

Щуки живуть в ріках і ставах.

Що край то звичай.

Не роби Другому, що тобі не-миле.

Прощавайте! Щаслива дорога!

а, А:

я, Я.

а-бу-ка, а-дук, а-на.

Айця курачі поживні.

я-ри-на, я-го-да, ци-бу-ля, пше-
ни-ця, яч-мінь, во-лос-ся, ву-
гіл-ля, не-ді-ля, п'я-тни-ця, м'я-
со, зе-мля, ши-я, зві-ря, мі-сяць,
пра-ця, по-ві-тря, м'яч.

Ярина, хліб і м'ясо — це голо-
вна пожива.

Проміння сонця потрібні для
нашого життя.

Числимо: один, два, три, чоти-
рі, п'ять, шість, сім, вісім, де-
в'ять, десять.

Не лінуйся рано встати!

Не тішся з чужого нещастя!

ю, Ю.

ю, Ю

юр-ба, ю-нак, лю-де.

Юрко співав пісню

юш-на, дрюк, дрю-чок, ключ,
в'юн, нюх, вер-блюд, лю-бов,
тюр-ма, ю-ні-я.

Юрко — це ім'я хлопця.

Юстина і Маруся грають на
скрипку.

Весною листки на деревах зе-
леніють, а осінню жовтіють.

Родичі люблять послушних ді-
тей.

Робітники гуртуються в юніях.

Роби добре всюди, пошанують
тебе люде.

є, Є.

є, Є.

є-днай-те-ся, є-ди-нак.

Євген має скрипку.

є-ди-ний, та-є-мний, ма-є-ток,
єв-ро-пей-ці.

Єва і Єлисавета — це сестри
Євгена. Єва гарно шие і гаптує.
Єлисавета співає і грає на п'яно.

Європа і Америка є частинами
світа.

Коваль кує залізо.

Робітники цілого світа єдна-
ються до боротьби проти свого
ворога.

Як дбаєш, так маєш.

ї, ї.

і, ї.

ї-жак, ї-да, ру-ї-на.

Їмо м'ясо з ариною.

ї-дець, їз-да, їз-дець, кра-ї, кра-ї-на, га-ї, ро-ї, зво-ї, бо-ї.

Їздець їде на коні.

Їжак вкритий колючками.

Каву і чай привозять з теплих країв.

На Україні живе український нарід.

Київ — це старинне місто на Україні.

Мої родичі приїхали до Америки зі Західньої України.

В українській школі учимся читати і писати по українськи.

ф, ф.

Ф, Ф.

фа-бри-ка, фар-ма.

Фоса це глибокий рів.

фор-ма, фар-ба, ша-фа, со-фа,
фло-та, те-ле-фон, те-ле-граф,
фі-ял-ка, фо-то-графі-я, фун-
да-мент, фонд, фронт, торф.

Фіялка цвите синьо.

Торф уживають на опал.

На великих фармах уживають
замість коней тракторів.

Фармери управляють рілю; ро-
бітники працюють по фабриках.

В Америці є багато різних
фабрик.

Фронт домів малюють фарбою.

҃, ҄.

г, Г.

га-нок, гон-ти, га-ра.

Гонтами криють дахи.

гу-ля, гра-ти, га-нок, гон-ти,
грун-ти, грунт.

Гарами возять картоплю.

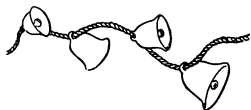
Гратами забезпечують вікна
перед злодіями.

На мітингах юнії робітники ра-
дять над своїми справами.

В Америці говорять англій-
ською мовою.

Вашингтон — столиця Сполуче-
них Держав.

Вінніпег — це велике місто в
Канаді.

дз, Дз
дз, Дз.

дзвіночки, дзеркало.

Дзвінок зазвонив.

дзю-би, дзюб, дзба-ни, дзбан, гу-
дзи-ки, брин-дзя.

Дзюб орла сильний і гострий.

Івась має дзвінкий голос.

Шибі у вікнах дзвенять, коли
сильно загремить.

Бриндзю роблять з овечого мо-
лока.

Гудзики пришивають до одержі.

Телефон дзвонить і кличе на
розмову.

До часу дзбанок воду носить.

дж, Дж.

дж, Дж.

джа-ган, дже-ре-ло

Джерельна вода змиєна.

джме-лі, джміль, бджо-ла, са-
джав-ка, дріж-джі.

Джаганом лупають каміння.

Бджоли збирають з квіток со-
лодкий мід.

Дріжджі дають до тіста.

В саджавках рзводять рибу.

Ріки випливають з джерел.

Засуджених тримають в тюрмі.

Книжка — це джерело знання.

УКРАЇНСЬКА АЗБУКА.

<i>а</i>	<i>А</i>	а	А	<i>м</i>	<i>М</i>	м	М
<i>б</i>	<i>Б</i>	б	Б	<i>н</i>	<i>Н</i>	н	Н
<i>в</i>	<i>В</i>	в	В	<i>о</i>	<i>О</i>	о	О
<i>г</i>	<i>Г</i>	г	Г	<i>п</i>	<i>П</i>	п	П
<i>д</i>	<i>Д</i>	д	Д	<i>р</i>	<i>Р</i>	р	Р
<i>е</i>	<i>Е</i>	е	Е	<i>с</i>	<i>С</i>	с	С
<i>є</i>	<i>Є</i>	є	Є	<i>т</i>	<i>Т</i>	т	Т
<i>ж</i>	<i>Ж</i>	ж	Ж	<i>у</i>	<i>У</i>	у	У
<i>з</i>	<i>З</i>	з	З	<i>ф</i>	<i>Ф</i>	ф	Ф
<i>и</i>	<i>И</i>	и	И	<i>х</i>	<i>Х</i>	х	Х
<i>й</i>	<i>Й</i>	й	Й	<i>ц</i>	<i>Ц</i>	ц	Ц
<i>і</i>	<i>І</i>	і	І	<i>ч</i>	<i>Ч</i>	ч	Ч
<i>ї</i>	<i>Ї</i>	ї	Ї	<i>ш</i>	<i>Ш</i>	ш	Ш
<i>к</i>	<i>К</i>	к	К	<i>щ</i>	<i>Щ</i>	щ	Щ
<i>л</i>	<i>Л</i>	л	Л	<i>ю</i>	<i>Ю</i>	ю	Ю
			<i>ь</i>	<i>я</i>	<i>Я</i>	я	Я

ДО ШКОЛИ.

Минули дні гуляння,
Настав науки час,
Вже дзвоник обізвався,
До школи кличе нас.
Кидаймо вже забаву —
Наука жде на нас,
До школи поспішаймо
Усі гарненько враз.

ШКОЛА.

Мені вже сьомий рік настав. Цього року почав я ходити до школи.

Моя школа недалеко, 5 хвиль ходу. Школа має чотири поверхи. Біля школи знаходиться велике подвір'я до забави.

Кімнати в школі світлі і просторі. Моя класа знаходиться на першій поверсі.

В школі учимося читати, писати і рахувати. Учимося і розмовляємо в англійській мові.

В нашій класі є 35 школярів. Майже всі вони діти робітників, що приїхали до Америки з чужих країв. Всі діти живуть в згоді.

Два рази в тиждень ходжу у вечорі до української робітничої школи. В цій школі учуся читати і писати по українськи. Тут вчимося також співати українські пісні.

ПОРЯДНИЙ ХЛОПЕЦЬ.

Івась вставав рано з охотою. Умивав лице, руки, шию і вуха та полокав ротик водою. Потім втирався рушником і розчісував волосся гребінцем.

Відтак одягався і взував черевики.

Його одіж чиста і не подерта.

По сніданню Івась збирав свої книжки, прашався з мамою і спішив до школи.

Івась не бачив рано свого тата. Тато вставав дуже рано та йшов до праці.

ЛЕСЬ.

Чи бачите, милі діти,
Як Лесь гарно все одітий?
Хоч бідненька його свита,
То все чиста і зашита.

Лесь на одіж уважає,
Не дре її, не валяє.
Все він чистий, все він складний,
Всім він любий, бо порядний.

РОДИНА.

Тато, мати, брати і сестри — це родина. Тато і мати — це родичі. Тато працює і заробляє на удержання родини. Мати варить, шиє і порядкує в хаті.

Родичі люблять своїх дітей і дбають, щоби діти були добре одягнені, взуті і мали що їсти.

Родичі посилають дітей до школи, де вони учаться.

Діти повинні любити своїх родичів і їх слухати.
Любим і шануймо наших родичів.

НАШЕ ПОМЕШКАННЯ.

Живемо у великім місті. Наше помешкання на-ходиться на третьому поверсі.

Наше помешкання складається з трьох кімнат.

В одній кімнаті є піч і полиці з начинням. Тут мама варить їсти і пере білля.

В другій кімнаті стоїть стіл і крісла. Під стіною стоїть шафа з книжками, а у стіні є шафа, де висить одежа. В цій кімнаті їмо снідання, обід і вечеру. Тут вчимося і бавимося.

В третій кімнаті стоять ліжка. В цій кімнаті спимо.

В домі, де мешкаємо, живе вісім родин. Дім належить до багатого пана. Родичі винаймають помешкання і платять що місяця йому рент. У великих містах мало робітників має свої власні доми і тому мусять вони помешкання наймати.

БУДЬ ОСТОРОЖНИЙ.

Діти повертали зі школи домів. Йшов також Івась з Петрусем.

Івась ішов спокійно, а пустий Петрусь перебігав з одного боку на другий бік вулиці. Вулицею переїздило багато автомобілів і возів.

— Петрусю, вважай, а то ще автомобіль тебе переїде, — наповідав Івась.

Але Петрусь не слухав і пустував дальше. Петрусь ще не вспів перебігти вулицю, коли надїхав скоро автомобіль і ударив Петруся. Петрусь впав. Позбігалися люде. Підіймають Петруся, а його лице кровю залите. Побитого і закрівавленого Петруся відвезено до шпиталю. Лікарі зашили рану і доперва за три дні Петрусь повернув до дому своїх родичів. Після тижня Петрусь пішов знову до школи.

Петрусь більш не пустував на вулиці. Бувало, вертаючи зі школи, йде спокійно, а то ще й других наповідає, щоби не пустували.

Фармер.

НА ФАРМІ

Минулого року були ми з мамою два місяці на фермі нашого вуй Степана.

Вуй має невеличку, але гарну ферму. Через ферму перепливає потічок. Біля ферми садок і город, а зараз і поле. Недалеко ферми є лісок.

Весело було нам жити на фермі. З вуєм їздив я часто в поле і на сіножать. Мама і сестра помагали теті в городі. В гарячі дні ми купалися в потоці. Часто ходили до ліса збирати ягоди і гриби. Одного разу бачив я у лісі вужа. Вуй перестерігав мене, що вуж їдовитий.

Два місяці проминуло скоро. Жаль було покидати ферму. Але ми мусіли вертати до міста, бо вже розпочиналася наука в школі.

Родичі обіцяють, що цього року поїдемо знову на ферму, як будемо добре учитися.

МУЗИКА НА ФАРМІ.

Чи чули ви ту музику:
Когут піє: кукуріку!
Гуска гегає до схочу.
Каня каже: пити хочу.
Дзвінчками дзвонять кози,
Ідуть пастися у лози.
А горобчик, гарний хлопчик,
Цвір, цір-цір — та й сів на корчик.
А в стайні коровка риче,
Квочка курята там кличе.
Песик гавкає при плоті,
Свинка хрунькає в болоті.
І так цілу довгу днину
Йде музика без упину.

ЗАЄЦЬ ТА ЖАБА.

Обридло зайцеві жити. І чоловік його переслідує, і орел хапає, і сова дере. От і думає заєць: Як так жити, то краще вмерти!

І пішов до річки топитися. На березі річки сиділи жаби та грілися на сонці. Аж тут біжить заєць. Злякалися жаби та у воду бульк! Заєць зупинився і каже:

— Ну, ще не так зле зі мною! Тепер вже не хочеться мені вмирати, коли є ще на світі такі, що мене бояться.

СОНЦЕ.

Сонечко, сонечко,
Глянь у віконечко!
Дітям маленьким
З неба засяй!
Сумно їм маленьким,
Сумно вродливеньким,

Воленьки хочеться, —
Виклич їх в гай!
Барвними квітками,
Ніжними вітками,
Співом пташиним
Їх забавляй!

ЧЕРВОНА КУРОЧКА.

Ходила червона курочка по дворі й водила за собою курчаток. Знайшла вона пшенишне зернятко.

— Хто посадить зернятко? — спитала вона.

— Не я! — сказала гуска.

— Не я! — сказала качечка.

— То я його посаджу, — сказала курочка і посадила.

Як пшениця поспіла, вона спитала:

— Хто повезе зернятко до млина?

— Не я! — сказала гуска.

— Не я! — сказала качечка.

— То я повезу — сказала курочка, й повезла.

Привезла курочка з млина муку та й питає:

— Хто спече хліб з цьої муки?

— Не я! — сказала гуска.

— Не я! — сказала качечка.

— То я спечу! — сказала курочка, й спекла хліб.

Як хліб був уже готовий, то знов спитала курочка:

— А хто буде цей хліб їсти?

— Я! — сказала гуска.

— І я! — сказала качечка.

Та курочка їм на те:

— Ні, я вам, ледачим, не дам. Я сама буду їсти.

І покликала своїх діток помагати.

РУКИ І РОТ.

Рот один, а рук — аж пара.

Через віщо? Зрозумів?

Щоб аж двоє працювало,

А один щоб тільки їв.

ПОРИ РОКУ.

Рік ділимо на чотири пори.

Весна, літо, осінь і зима — це пори року.

Кожда пора року триває три місяці.

Березень, квітень і травень — це весна. Червень, липень і серпень — це літо. Вересень, жовтень і листопад — це осінь. Грудень, січень і лютий — це зима.

В літі є найгарячіше, а в зимі найхолодніше. В літі ходимо купатися до ріки або моря. В зимі їздимо санками і ховзаємося на леду.

ВЕСНА.

А я у гай ходила

По квітку, ось яку,

А там дерева — люлі

і все отак зозулі:

Ку!

Ку!

Я зайчи́ка зустріла:

дрімав він на горбку.

Була-б його спіймала —

Зозуля ізлякала....

Ку!

Ку!

ДІДУНЬО.

Часто відвідуємо нашого діду́ня. Діду́ньо живуть недалеко від нас, зараз на другій вулиці у стрія Романа. Бабу́ня давно померли.

Діду́ньо вже старенькі і не годні працювати. Вони наглядають дітей, коли стрій і стрійна підуть до роботи.

Діду́ньо оповідають нам різні казки. Діду́ньо розказують нам також про старий край, та про свою подорож до Америки. Вони приїхали до Америки ще 30 років тому назад. Разом з ними приїхали наші тато і стрій. Але вони були тоді іще хлопцями.

З цікавостю прислухаємося оповіданням діду́ня.

ПОТІК.

Стояв хлопчина над берегом потоку та й дивився в чисту воду. Там побачив він маленьку рибку, що плила водою. Пустився хлопчина за нею на здогін. Біжить, біжить, аж утомився. Нарешті сів та й каже.

— Водичко, водичко, не біжи так скоро, пожди, нехай я рибку зловлю!

Хлопчина думав, що то вода несе рибку і що рибка так скоро не плила би сама.

А потічок йому так відповідає:

— Не маю, синку, часу. У мене нині багато роботи.

— Та якої? — спитав хлопчина.

А потічок йому на те:

— Ось послухай. Насамперед поплину до млина. Там буду обертати колеса. Відтак розіллюся по лузі і напою травичку та цвіточки, бо вони без води зівяли б і пожовкли. Потім мушу доставити твоїй мамі води, щоби мала в чім страву зварити та й своїх діточок скупати й обіпрати. Потім наповню керниці, стави й озера, щоби люде, худоба і птахи мали що пити. В кінці мушу ще дуже скоро бігти та здогонити яку велику ріку, щоби мене у море забрала. А по морю плавають великі човни та кораблі. Я помагати мушу. А в тім морі жие багато великої риби та й інших звірів, що йдуть на поживу людям. Бачиш, синку, скільки в мене роботи та чого мені так пильно, що ніколи ждати.

А хлопчина йому на те:

— Ну то плини собі, плини веселий. Коли підросту, то виберуся в світ і буду приглядатися твоїй роботі.

РІКА Й ПОТІЧОК.

Невеличкий потічок плив собі тихесенько долиною до ріки.

— Та й маленький же ти, — говорила ріка до нього.

— Ага, маленький, — відповів потічок. — А ось коли би нас маленьких потічків не було, то чи булаб ти великою рікою?

ДОБА, ТИЖДЕНЬ, МІСЯЦЬ І РІК.

День і ніч — це доба. Доба має 24 годин; година має 60 минут, а мінута має 60 секунд.

Тиждень має сім днів. Вони називаються: неділя, понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця і субота.

Чотири тижні і два або три дні творять місяць. Кожний місяць має 30 або 31 днів, тільки місяць лютий має 28 або 29 днів.

Місяців є 12 і вони називаються: січень, лютий, березень (март), квітень, травень (май), червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад і грудень.

Цих дванадцять місяців разом звемо роком.

КІЛЬКО ДНІВ МАЮТЬ МІСЯЦІ?

Січень, березень і травень,
Липень, серпень, жовтень, грудень —
Місяці найдовші в році,
Знають це усі вже люде.

Знову — квітень, а з ним червень,
Вересень і листопад —
Мають рівно всі по тридцять,
Хоч клади їх всі під ряд.

Тільки лютий двадцять-вісім
Днів для себе причислив,
А лиш раз в чотири роки
Має двадцять девять днів.

КРИВИЙ ТА СЛІПИЙ.

Кривий та сліпий ішли в двійку і зайшли до річки. Кривий боявся бристи, щоби не впасти. Сліпий також боявся, бо не бачив, куди треба йти. Тоді кривий сказав сліпому:

— Знаєш, як зробимо? Візьми мене на плечі: мої очі будуть тебе вести, а твої ноги будуть мене нести.

Сліпий на це пристав і вони щасливо перебрили річку.

МИШКА.

Не слухала мишка неньки,
Вийшла з нори по тихеньки,
Забажала вона сала,
Тай у лапку там попала.

Вийти з лапки вже не можна —
Чом була неосторожна?
Нерозважно вийшла з хати,
Хоч заказувала мати.

Кару мишка заслужила...
Уважай, дитино мила!

ЛИС ТА ЇЖАК.

Голодний лис хотів зїсти їжака. Їжак звинувся в клубок, наставив колючки і лис не міг дібратися до нього. Та лис був хитрий і обережно скотив їжака у воду. Він знав, що їжак мусить у воді розвинутися, щоби не втопитися. Так і сталося. Їжак розвинувся і став плавати, а лис схопив його і зїв.

ПРАЦЯ НА ФАРМАХ.

Фармери або рільники доставляють головних средств поживи. Хліб, молоко, м'ясо, ирина і овочі — все це походить з фарми.

Паровий плуг.

Фармер оре плугом землю і сіє зерно. Коли збіжжя доспіє, фармер жне його і молотить. Чисте зерно посилає фармер до млина, де його мелють на муку, з котрї печуть хліб.

Парова молотільня.

Головні роди збіжжя є: пшениця, жито, ячмінь і овес.

В Америці уживають найбільше пшеничного хліба, а на Україні житнього.

В деяких сторонах управляють багато кукурузи.

На фармах, на котрих є великі пасовиска, випасають череди худоби, овець і свиней. З цих домашніх звірят маємо м'ясо.

Від коров маємо молоко, з якого виробляють також масло і сир.

На американських пасовисках.

З домашніх птиць, як курей, качок і гусей маємо смашне м'ясо і пір'я. Курячі яйця належать до нашої щоденної поживи.

На фармах управляють також ярину, як картоплі, бур'яки, капусту, салату, огірки, моркву, петрушку і иншу всячину.

Майже на кожній фармі знаходиться овочевий сад. В саді ростуть яблуні, грушки, черешні, сливи, бросквини і морелі. Дозрілі овочі є смашні і здорові. Овочі їмо сирі або варені.

Працю в полі виконує фармер при помочі різних рільничих машин і наряддя. До цього уживає він коней або тракторів.

Є малі і великі фарми. На малих фармах працює сам фармер і члени його родини. На великих фармах працюють наймлені робітники.

КАЗКА ПРО ДІДОВУ РІПКУ.

Був собі дід Андрушка, а в нього баба Марушка, у баби донечка Мінка, а в дочки собачка Фінка, в собачки товаришка киця Варварка, а в киці мишка Сіроманка. Раз весною взяв дід рискаль та мотику, скопав у городі грядку невелику. Гноем трохи попринадив, грабельками підгромадив, зробив пальцем дірку та й посадив ріпку.

Працював дід не марно, — зійшла ріпка гарно. Що день ішов дід у город, набравши води повен рот. Свою ріпку підливав, до життя охоти їй додавав. Росла дідова ріпка, росла, зразу така як мишка була. Потім як кулак, потім як буряк, потім як два, а на осінь стала така, як дідова голова. Тішиться дід, аж не знає, де стати.

— Час, — каже, — нашу ріпку рвати!

— Гуп, гуп! — взяв дід ріпку за зелений чуб.

Пішов він у город.

Тягне руками, уперся ногами, добуває сил усіх, сопе як ковальський міх. Мучився, потів весь день, а ріпка сидить у землі як пеня.

Кличе дід бабу:

— Ходи, бабуню, не лежи, нам ріпку вирвати поможи!

Пішли вони у город.

— Гуп, гуп! — Узяв дід ріпку за чуб. Баба діда за плече, тягнуть аж піт тече. Промучилися весь день, а ріпка сидить у землі, як пеня.

Кличе баба дочку Мінку:

— Ходи, донечко, не лежи, нам ріпку вирвати поможи!

Пішли вони у город.

— Гуп, гуп! — Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку. Тягнуть руками, опираються ногами. Промучилися весь день, а ріпка сидить у землі, як пеня.

Кличе дочка собачку Фінку:

— Ходи, Фіночко, не лежи, нам ріпку вирвати поможи!

Пішли вони у город.

— Гуп, гуп! — Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за обшивку, дочка бабу за запаску, собачка дочку за спідничку. Промучилися весь день, а ріпка сидить у землі, як пеня.

Кличе собачка кицю Варварку:

— Ходи, Варварко, не лежи, нам ріпку вирвати поможи!

Пішли вони у город.

— Гуп, гуп! — Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку, собачка дочку за

спідничку, киця собачку за хвостик. Тягнуть руками й зубами, опираються ногами. Промучилися весь день, а ріпка сидить у землі, як пень.

Кличе киця мишку Сіроманку:

— Ходи, сіра мишко, не лежи, нам ріпку вирвати поможи!

Пішли вони у город.

— Гуп, гуп! — Узяв дід ріпку за чуб, баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку, собачка дочку за спідничку, киця собачку за хвостик, мишка кицю за лапку. Як потягли, як потягли — та й покотилися. Впала ріпка на діда Андрушку, дід на бабу Марушку, баба на дочку Мінку, дочка на собачку Фінку, собачка на кицю Варварку, а мишка — шусть! у шпарку.

ДІТИ.

По віночку ми сплетемо
Із цвіточків червоненьких,
Тай до батька понесемо —
Та до батька та до неньки.

Скажіть, батьку — скажіть, ненько,
Чий віночок червоніший?
Котре з нас дітей маленьких
Вам найкраще, наймиліще?

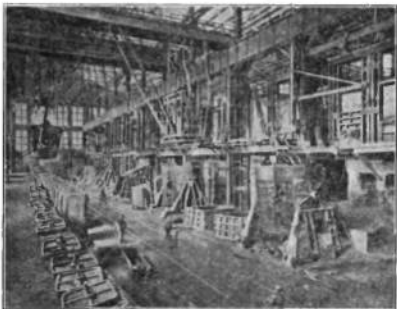
Ой ви, діти, цвіти наші, —
Всі віночки червоненькі,
Всі ви, діти, нам найкращі,
Всі ви, діти, нам миленькі.

РОБІТНИКИ.

Кожна річ, яку ми бачимо своїми очима, вийшла з рук робітника.

Одні робітники працюють у фабриках і майстернях, другі в майнах (копальнях) під землею, а інші у лісах.

Праця у фабриках і майнах є часто дуже небезпечна. В наслідок нещасливих випадків що року тисячі фабричних робітників і майнерів гинуть або стають каліками.

Залізна фабрика в Піттсбург, Па.

Держава повинна дбати про охорону життя і здоров'я робітників.

Робітники працюють звичайно довгі години. Деякі працюють вночі.

У фабриках і заводах виробляють робітники різні потрібні речі.

Робітники, що працюють в майнах, добувають вугілля, залізо, золото, срібло, мідь, олово і інші метали. В нафтових закопах робітники добувають ро-

В копальні вугілля.

Нафтові заводи.

пу, яку відтак очищують і дістають з неї нафту і газоліну.

Робітники працюють при будові будинків, ставлять мости, будують дороги і копають канали.

Робітники працюють також на залізницях і кораблях, що перевозять людей і речі з одного місця в друге.

В лісах робітники рубають дерево і обрабляють на матеріал.

Умовими робітниками називаємо тих, що працюють по бюрох (офісах) і там пишуть та рахують.

Лісові робітники.

За працю побирають робітники платню. Платня робітників є часто така низька, що робітник не є в'силі покрити конечних потреб своєї родини.

Робітники домагаються більшої платні і зменшення годин праці.

Свідомі робітники тримаються разом, вони організують спілки—юнії. Коли власник фабрики або майни не хоче сповнити домагання робітників, вони виходять на страйк, то є здержуються від праці.

СПОЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ.

Сполучені Держави є в Північній Америці. В давних часах жили тут самі тільки індіане, а інших людей не було. З часом почали приїздити сюди люде зі всіх країв світа. Тепер заселяють вони весь край. Індіанів осталося дуже мало.

В Сполучених Державах уживають англійської мови.

Сполучені Держави — край великий і багатий. Є тут найбільші в світі фарми, фабрики і копальні.

Найбільше місто — Нью Йорк. Головне місто — Вашингтон. У Вашингтоні радить конгрес.

В Сполучених Державах живе також багато Українців.

Нью Йорк.

КАНАДА.

На північ від Сполучених Держав лежить Канада. В Канаді також жили давно індіане. Тепер їх там мало; на їх місці осіли люде білої раси.

В канадійських школах і урядах уживають англійської мови. Більшість населення Канади говорить також по англійськи.

На канадійських фармах живе багато Українців. Є вони і по містах Канади.

Столицею Канади є місто Оттава.

Великими канадійськими містами є Монреал і Вінніпег.

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

Наші батьки приїхали до Америки з України. Вони поселилися головню в Сполучених Державах і Канаді. Невелике число осіло в Аргентині і Бразилії.

Українські робітники в Америці працюють найбільше на фармах, по фабриках і в копальнях вугілля.

Українські робітники основують свої товариства і закладають також українські школи, щоби їх діти навчилися писати, читати і говорити українською мовою.

Пам'ятайте, діти, хто ваші батьки, і не цурайтеся своєї рідньої мови.

Кожна дитина українського робітника і фермера повинна вміти українську мову.

ДІТОЧИЙ КОНЦЕРТ.

Недавно тому наша українська школа улаштувала концерт. На концерт зійшлося багато людей до великої галі.

Ми виходили на сцену і співали українські пісні, яких навчив нас учитель.

Деякі хлопці і дівчата деклямували на концерті гарні вірші.

Я деклямував вірш Шевченка "Учітєся!"

Моя сестра грала на скрипку.

Концерт всім дуже сподобався. Люде плескали в долоні на знак, що діти добре співали, деклямували і грали.

Це був дуже веселий вечір для всіх, що були на діточому концерті.

УКРАЇНА.

Україна — це рідний край наших батьків. Україна лежить за морем в Європі.

Українська земля велика і багата. Земля на Україні родюча. Родиться багато пшениці і жита. На Україні добувають також багато вугілля, заліза, солі і нафти.

Вулиця в Києві.

Головна ріка України — славетний Дніпро.

Над Дніпром стоїть старе чудове місто Київ.

Біля Чорного моря — великий порт Одеса, куди приїздить багато чужоземних кораблів.

В давні часи столицею України був Київ. Тоді панували на Україні князі і бояри. Потім Україна перейшла під панування чужих царів і королів.

Більша частина українських земель входить в склад Української Соціалістичної Радянської Республіки. Західні українські землі знаходяться ще й доси під пануванням чужих панів.

Столиця Радянської України — Харків.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА.

Східня Галичина і сусідні українські землі називаємо Західньою Україною.

Найбільше місто у Східній Галичині — старинне місто Львів.

Головна ріка, що перепливає Східню Галичину, є Дністер.

Здовж південної границі Галичини тягнуться гори Карпати.

Вид міста Львова.

У Східній Галичині люде займаються управою ріллі. Але землі там дуже мало, бо більша часть в руках панів. Тому багато українських робітників і селян мусить виїздити до заграничних країв, щоби заробити працею на життя.

Більша частина українських робітників, що тепер живе в Сполучених Державах і Канаді, приїхала зі Східньої Галичини.

ШКОЛА НА УКРАЇНІ.

Колись на Україні було мало шкіл. Пани мали у своїх руках владу і не дбали про школи. Вони хотіли, щоби діти селян і робітників були без науки.

Коли робітники і селяне прийшли до влади, вони найперше звернули свою увагу на школу.

Сьогодні майже у кожному селі є школа, що учить і виховує дітей на майбутніх горожан.

Гурт шкільних дітей на Україні.

Діти в школі учаться не тільки читати і писати, але й працювати.

Навчання відбувається часто в садку, городі або полі. Тут діти працюють разом з учителями. Учителі участь їх як щепити і плекати садовину, як обробляти ярину і управляти поле. При школах є також майстерні, в котрих учні учаться столярства, ковальства і різного іншого ремесла.

Учітеся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужого научайтесь, —
Свого не цурайтесь.

Шевченко.

ЗАПОВІТ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій:
Щоб лани широкополі
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Шевченко.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

Тарас Шевченко уродився в убогій селянській родині, де крім нього було ще троє дітей. Вже замолоду Тарас терпів нужду і мусів тяжко працювати. У вільних хвилях від праці Тарас любив рисувати і складати вірші.

Шевченко найбільший поет України. Він написав багато віршів. В них описував життя поневолених українських селян і виступав гостро проти панів. За це цар і пани його не злюбили. Шевченка посаджено в тюрму, де просидів довший час. Йому було потім заборонено жити на Україні. Шевченко помер на чужині. Перед смертю висказав Шевченко бажання, щоби його поховано над Дніпром.

Тіло Шевченка перевезли на Україну і поховали на могилі над Дніпром.

Коли селяне і робітники прийшли на Україні до влади, незаможні селяне винесли постанову поправити могилу і поставити на ній новий пам'ятник.

На могилі поставлено високу гранітну піраміду, а на ній погруддя Тараса Шевченка, зроблене руками самих робітників.

Далеко з-за Дніпра видно, як Тарас зі своєї могили дивиться на вільні лани України.

ДО КОБЗАРЯ.

Ой, кобзарю, кобзароньку,
Де це ти гуляєш?
Чи у полі, чи у степу
Правдоньки шукаєш?

Чи в неволі забарився,
Чи у чужім краї
Свої пісні правдивії
Бідакам співаєш?

Ой, немає кобзаронька,
Не буде до віку...
Знайшов правду, здобув волю
І славу велику.

Над Дніпром спить твоя слава,
В високій могилі...
А твої великі твори
Нам на віки милі.

